

DADES CATALOGRÀFIQUES

Autoria	Vicent Benedito Baró
Lloc de producció	València. Taller de Vicent Benedito Baró
Lloc de procedència	València. Falla Plaça del Mercat Central
Títol/nom de l'objecte	<i>laia i néta</i>
Data	1934
Mesures	154 cm x 70 cm x 75 cm
Materials/tècnica	Caps de cera. Ulls de vidre. Estructura dels cossos de polièster. Vestits de tela.
N.º Inventari	No inventariat
Ubicació en el museu	Planta Baixa. Sala Blava.

DESCRIPCIÓ

laia i néta és el primer dels ninots indultats per votació popular que integren el Museu Faller de València. Presenta una estètica naturalista i constituïa un contrapunt a l'estil de la falla de la qual formava part, plena de referents *déco* i modernistes quant a la forma, però no quant al contingut. El conjunt simbolitza la transmissió intergeneracional dels valors "purs" i tradicionals de l'horta valenciana en una societat en trànsit a gran ciutat, i que es veia amenaçada pel que es considerava perills de la vida moderna. En este grup, concebut per a ser contemplat frontalment, la tendresa de l'expressió de l'anciana contrasta amb el hieratisme i la rigidesa de la xiqueta, d'aspecte semblant al d'un maniquí. Al llarg del temps ha patit nombroses restauracions i reconstruccions, que fan que les peces conservades mostren no poques variacions respecte a les que van ser plantades i indultades, pel que fa a composició, proporcions i indumentària. No obstant això, l'acabat a la cera dels caps i el fet que les escultures estiguen vestides permeten forjar-nos una idea del caràcter realista que solia conferir-se als ninots durant esta etapa. En una de les últimes intervencions sobre el conjunt, l'estructura interna de les peces, originàriament de fusta recoberta amb espart, va ser substituïda per una altra més resistent de polièster. L'artista, Vicent Benedito Baró (1884-1955), fou un cèlebre escultor i professor de talla en l'Escola d'Arts i Oficis Artístics de Sant Carles, que també s'especialitzà i consagrà en la realització de falles. En esta proposta optà pel cànon del realisme que va caracteritzar tota la seua producció com a imatger, estètica que li valgué dos ninots indultats més (1935 i 1936), i que va alternar amb una factura *déco* i modernista en alguns dels seus cadafals fallers.

RELECTURA

Tema Relacionat	Gènere i Indumentària Estereotips de Gènere Família i Parentiu
Relectura	<p>El grup indultat, <i>laia i néta</i>, presenta una estètica conservadora i tòpica, que constituïx un contrapunt de la falla del Mercat Central de la qual formava part, que resultava moderna, cosmopolita i plena de referents <i>déco</i> i cinematogràfics pel que fa a la factura. Però el rerefons temàtic del cadafal era més aïnes reaccionari i antimodern, i feia patent el temor dels homes de l'època davant l'emancipació social i laboral que la dona començava a adquirir gràcies al clima permissiu i tolerant de la Segona República, i a la influència del cinema nord-americà, que divulgava mites, estereotips i models de comportament que havien contribuït a degradar la tradició i a invertir els rols sexuals. La falla constituïa una crítica d'allò que es qualificava d'excessos del feminisme de l'època i de la lluita de les dones per la igualtat, posada de manifest, entre altres aspectes, en la presa d'iniciativa en el terreny sexual o laboral. Segons eixa crítica les dones es masculinitzaven seguint el model de Marlene Dietrich, la qual apareixia criticada en el mateix cadafal. D'altra banda, també se censurava l'interés i les despeses de les dones en maquillatge i roba. Una àmplia i variada galeria de "<i>flappers</i>", joves a la moda de l'època, recorria les bases del cadafal, a més de <i>misses</i> i dones que desenrotllaven ocupacions poc convencionals: bombera, comissionista o aviadora. L'apocalíptica crítica del feminisme d'aquella temps expressada en la falla, culminava amb un grup de prostitutes, presentades com l'estadi final del desenfrenat camí mamprés per les dones. Com a oposició, moral i estètica a tot este panorama, s'erigia el grup de la vella hortolana, representació dels valors tradicionals i "purs", que prevenia la néta dels perills que la podien esperar.</p> <p>La descontextualització de la figura respecte de la resta del cadafal i la nova situació política arran de la Guerra Civil, contribuïren al fet que en anys successius el grup anara perdent el</p>

sentit original i que fóra objecte de diverses reinterpretacions posteriors. El grup *laia i néta* és un conjunt concebut per a ser contemplat frontalment, en el qual el naturalisme i la tendresa de l'expressió de la vella contrasten amb el hieratisme i la rigidesa de la xiqueta. Les diferents restauracions i reconstruccions a les quals han sigut sotmeses les figures al llarg del temps fan que les peces que es conserven mostren no poques variacions respecte al grup que fou plantat i indultat. De fet, la indumentària actual no guarda tampoc cap semblança amb l'antiga ni s'adequa a cap criteri històric. Tot el conjunt estava disposat sobre un basament negre en forma de ele invertida i, per la rica indumentària deduïm que les figures pertanyien a una classe benestant, informació que actualment s'ha perdut per la desvirtuació i lliure interpretació de la vestimenta.

El grup de "laia i néta" expressa uns estereotips de gènere molt propis de certa cosmovisió fallera expressada en la crítica recurrent de la modernitat en totes les seues manifestacions, especialment pel que feia a l'adopció de nous rols de gènere i el progressiu assoliment de noves quotes de visibilitat, empoderament i progrés de les dones en una societat encara molt patriarcal. En este sentit, la referència a la família tradicional reforça el discurs de la perpetuació del paper subsidiari de la dóna en una societat en transformació, fins el punt de que el grup pretén alertar sobre els perills dels avanços de la modernitat en termes culturals, morals, polítics i socials, front als quals la família s'erigix com a bastió de preservació de la tradició. El fet que este grup fora el primer indultat per votació popular reflecteix cert gust popular identificat amb eixe missatge, en un context d'intenses transformacions que la Segona República intentava posar en marxa amb no poques dificultats.

BIBLIOGRAFIA

HERNÁNDEZ I MARTÍ, Gil-Manuel (Coord.). L'Indult del Foc. Catàleg donat de la col·lecció de ninots indultats del Museu Faller. Volum I (1934-1962). València: Ajuntament de València, 2002.

MOZAS, Javier i MARÍN, Josep Lluís (Coord.). Guia del Museu Faller de València. Associació d'Estudis Fallers, 2010.